

GİRİŞİMCİ KENT SÖYLEMLERİ BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR EKOTURİZM POTANSİYELİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: BURDUR İLİ ÖRNEĞİ

Gökhan KALAĞAN¹

Esin ŞENGÜN²

Özet

Turizm, sürekli olarak değişime uğrayan dinamik bir süreçtir. Kentleşmenin yoğunlaştığı son zamanlarda turist profilinin zamanla değişmesiyle, çevre bilincinin artması ve sürdürülebilir kalkınmayla birlikte doğaya olan ilgi ve kültürel zenginlikleri tanıma talebini arttırmıştır. Kentlerin ve ülkelerin kalkınmasında uyguladıkları politikalarda da değişen turist taleplerine paralel olarak ekoturizmin geliştirilmesi hedeflenmeye başlanmıştır. Bu çalışma ile de Göller Bölgesi'nin başkenti olarak anılan Burdur ilinin doğal kaynakları, tarihi değerleri ve kültürüyle önemli ekoturizm potansiyeline sahip olması nedeniyle kentin mevcut ekoturizm profili ve kentte ekoturizm kapsamında faaliyet gösteren Lisinia Doğal Yaşam Alanı ve Kemer Akpınar Yayla Evleri yatırımlarının kente kazandırdıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre; Burdur ilinin ekoturizm kapsamındaki mevcut kaynaklarından maksimum düzeyde faydalanabilmesi ve gerek kentin kalkınması gerekse bölgeye yönelik turizm talebinin artırılması bakımından öneriler sunulmuş böylelikle kentteki ekoturizm ve diğer turizm yatırım faaliyetlerinin hem kentin gelişmesine hem de diğer kentlerle rekabet gücü kazanmasında önemli avantajlar elde etmesini sağlayacağı sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Sürdürülebilirlik, Lisinia, Kemer Yayla Evleri, Burdur.

Araştırma Makalesi | Geliş Tarihi: 11.10. 2022- Kabul Tarihi: 24.11.2022

Kalağan, G. & Şengün, E. (2022). "Girişimci Kent Söylemleri Bağlamında Sürdürülebilir Ekoturizm Potansiyeli Üzerine Bir İnceleme: Burdur İli Örneği".
Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS), Sayı 12, s. 74-97

1 Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
E-Posta: gkalagan@mehmetakif.edu.tr, Orcid: 0000-0001-8296-631.

2 Doktora Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, SBE, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi,
E-posta: sengunesinn@gmail.com, Orcid: 0000-0001-8007-3194.

AN INVESTIGATION ON SUSTAINABLE ECOTOURISM POTENTIAL IN THE CONTEXT OF ENTREPRENEUR'S CITY DISCLAIMERS: THE CASE OF BURDUR

Abstract

Tourism is a dynamic process that is constantly changing. With the increase in the tourist profile, the increase in environmental awareness and sustainable development, the interest in nature and the demand for recognizing cultural riches have increased. In the policies implemented in the development of cities and countries, it has been aimed to develop ecotourism in parallel with the changing tourist demands. With this study, the natural resources, historical values and culturally important ecotourism profile of Burdur as the capital of the Lakes Region, and the Lisinia Natural Living Area and Kemer Akpınar Yayla Houses investments, which show the activities within the scope of ecotourism in the city, are not to be found in the land that they bring to the city. According to the results of the research; Suggestions have been presented in order to maximize the use of Burdur's existing resources within the scope of ecotourism and to increase the demand for tourism both for the development of the city and for the region.

Keywords: Ecotourism, Sustainability, Lisinia, Kemer Plateau Houses, Burdur.

Giriş

Sanayi ve kentleşme düzeyinin artmasıyla büyük kentlerin yanı sıra turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanlarda kültürel ve doğal kaynakların üzerindeki olumsuz etkiler ve bu etkilerin turizmin geleceğinin tehdit ettiğinin anlaşılması ile birlikte meydana gelen durum, insanları doğal çevrenin tahrip edilmediği aksine korunduğu yerlere yöneltmiştir. Bunun neticesinde kaynakların daha uzun süreli olarak kullanımına dayalı sürdürülebilir turizm, yeşil turizm, alternatif turizm, doğa turizmi ve ekoturizm gibi farklı turizm çeşitlerinin gündeme gelmesine neden olmuştur (Erdoğan, 2003: 10).

Kitle turizminin sebep olduğu olumsuz etkiler ve alternatif turizme olan ilgi ve ihtiyaçların artması yeni turizm alternatiflerinin oluşmasına olanak sağlamıştır. Ekolojik yapının gelişimi ve sürdürülmesine bağlı kalarak turizmde sürdürülebilirlik anlayışı kapsamında doğa temelli turizm olarak ifade edilen ekoturizm, gün geçtikçe önem kazanmaya başlamıştır (Kahraman ve Türkay, 2012: 47). Son zamanlarda dünyadaki değişikliklerle birlikte özellikle gelişmiş toplumlarda turizm anlayışı "3S" (sea/deniz, sand/kum, sun/güneş) faktöründen uzaklaşarak "3E" (education/egitim, entertainment/eglençe, environment/çevre) faktörlerine bağlı olarak sürdürülebilir turizm çeşitlerine yönelmektedir (Aslantaş, 2002: 5).

Bu yeni anlayışla ekoturizm, maksimum düzeyde kar sağlamak isteyen kitle turizmi yerine küçük gruplar veya bireysel olarak turistleri çekmeyi, turizm faaliyetlerini çeşitlendirerek turizmi daha uzun zamanlara dağıtmayı ve çeşitli alanlarda uygulanmasını sağlayarak sürdürülebilir turizm çeşidinin bir bölümü olarak karşımıza çıkmaktadır (Bakırcı, 2002). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizm, bölgesel ve yerel düzlemde önemli ekonomik hareketlilik yaratmakta ve yerel halkın hayat kalitesini arttıran

ekoturizme ilişkin girişimlerin desteklenmesi konusu önem teşkil etmektedir. Konunun kent boyutunda çalışılması ise girişimci kent olgusu ile birlikte ele alınması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Çalışmada da girişimcilik olgusu girişimci kent kapsamında ele alınmakta ve buradan hareketle Burdur ilinin ekoturizm kapsamındaki faaliyetleri girişimci kent olgusuyla tartışılmaktadır.

Girişimci kent kapsamında ekoturizm faaliyetlerinin değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışma, temel olarak beş başlık çerçevesinde şekillenmektedir. İlk olarak girişimci kent kavramı tartışılarak, tarihsel gelişimine değinilmiştir. İkinci başlık altında ekoturizm kavramı ve ilkeleri ortaya konulmuş ardından bu kavram ile girişimcilik arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Dördüncü başlık altında ise kentsel ekoturizmin sürdürülebilirliği ele alınmış ve son bölümde de Burdur ilinin ekoturizm potansiyeli ile kentteki ekoturizm kapsamında faaliyet gösteren yatırımlar örneklerle incelenmiştir.

Girişimci Kent: Kavram-Tarihsel Süreç

İlk defa 1989 yılında David Harvey'in "Geç Kapitalizm'de Kent Yönetiminin Dönüşümü: Kentsel İşletmecilikten Kentsel Girişimcilığe" adlı çalışmasında ele alınan kentsel girişimcilik kavramı günümüze kadar birçok şekilde kullanılmıştır (Harvey, 2012: 408). Bölgeler ve kentler daha önceleri rekabetin yaşandığı coğrafi mekanlar olarak edilgen konumdayken, günümüzde niteliği değişerek bu etkinliklerin direkt uygulayıcısı haline gelmişlerdir (Jessop ve Sum, 2000: 2288).

Bu değişimlerin sonucu olarak gündeme gelen girişimci kentleri tanımlayan üç temel unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilki kentin imajını ortaya koyarken piyasacı ve rekabetçi bir söylem uygulamaktadır. İkincisinde ise ekonomik kalkınmaya ve yatırımları kente çekmeye çalışan hedeflere öncelik tanınmaktadır. Son olarak da klasik yerel yönetim anlayışından vazgeçilerek kamu-özel ortaklığı gibi yönetim anlayışına geçişi sağlamak ve bunu uygularken özel teşebbüslerin kentteki yerel kamu yararlarının, yönetim biçimlerinin belirlenmesinde ve projelerin uygulanmasında öncelikler tanınmaktadır (Özışık, 2012: 130).

Girişimci kentlerin ortaya çıkması kentleşme kavramının tarih içindeki seyrinden ayrı bir şekilde ele alınamamaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte sanayileşmenin hızlanması, hizmet sektörünün yaygınlaşması kentlerin nüfusunun artmasında önemli sebeplerden olmuştur. Çünkü sanayi ve hizmet sektörü kırsalın ekonomik faaliyeti olan tarım sektöründen daha fazla katma değer üretebildiğinden kent alanındaki insanların refah düzeylerinin artmasına yol açmıştır (Koyun, 2016: 22). Bu durumun özellikle birikim sürecinin mekâna olan bağımlılığı üzerinden değerlendirildiğinde, yeni birikimlerin oluşturulması gayretlerini post-fordist olarak nitelendirilen zamanda ortaya çıkan değişimlere bağlı olduğu görülmektedir. Ulus devlet zeminine oturan mekâna bağımlılık olgusu 1980'lerin başlarına kadar bu özelliğini sürdürmüştür. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeyle oluşan bilgi ekonomisi birikim sürecinin mekâna olan bağımlılığını ortadan kaldırmıştır (Candan vd, 2004: 342). Kentler de meydana gelen değişimden payını alarak 1970'li yıllarda batı ülkeleri farklı kentleşme sürecine dahil olmuşlardır. Birçok kent sanayisizleşme olarak adlandırılan yeni bir sürece geçerek kent merkezleri fordist dönemdeki üretimin ve refah paylaşımının merkezi olmasındaki eski canlılıklarını

kaybetmişlerdir. Kentler hızlıca fabrika ve etrafındaki diğer yapılardan arınma sürecine dahil olurken, fabrika etrafındaki sosyal alanlar üretimden koparak önemini yitirmeye başlamışlardır (Sönmez, 2005: 17).

Girişimci kentler, yönetim çerçevesinde tasarlanan ve finansal olarak öncü bir role sahip aktif mekanlar olarak tasarlanmaktadır. Girişimci kentlerde ana rolü girişim toplumu, girişimci kültürü, stratejik ittifaklar vb. söylemler oluşturmaktadır. Diğer taraftan girişimci kent kapitalizme yönelik bir olgu olmadığı gibi, bütünüyle yada tesadüfi bir buluş olarak da yorumlanmamalıdır. Kamusal alıntılar içerisinde ve onlar aracılığı ile kurulan bir olgu olduğu söylenebilir (Jessop, 2006: 384).

Kent girişimciliği özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa kentlerinde yerel ve merkezi yönetimin mekâna müdahalesi ile temel kentsel düzenlemeleri gerçekleştirerek sermayenin belirlenen alanlarda akışını sağlayacak koşulların yaratılmasında önemli rol üstlenmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'nda bombalamalar ile çöküntü alanlarına dönüşen kentlerin yeniden yapılandırılması sorunu kentsel yenilemenin farklı ülke uygulamalarında çeşitli boyutları ile ele alınmasını ortaya çıkarmıştır. 1990'lı yıllarla birlikte girişimci yönetim mantığının kentsel yenilemedeki payı mekâna yapılan müdahalelerin sermaye lehine çıktılar sunmasıyla belirgin hale gelmiştir (Akkar, 2006: 32).

Girişimci kentler ekonomiden planlamaya, kent kültürü incelemelerinden sosyolojiye uzanan farklı çalışmalara konu alan disiplinler arası kavram olma niteliğindedir. 20. Yüzyılın sonlarından günümüze kadar kentlerin çeşitli yöntemlerle yönetilmesi, örgütsel yapılarındaki meydana gelen değişim ve kentsel mekanın üretimindeki değişen öncelikler ampirik ve teorik olarak kentlerin girişimcilik ile doğrudan bağının kurulması ile sonuçlanmıştır. Kent girişimciliği Hubbard ve Hall'ın ifadesi ile "kent sınırları içerisinde sermaye birikimini sağlayacak koşulların yaratılması" amacının sadece finansal kuruluşlarıyla değil, aynı zamanda kamunun gücünü elinde tutan yerel yönetimlerce gerçekleştirileceğine dayanan kentsel strateji, politika ve hedefleri içermektedir (Hall ve Hubbard, 1998: 2).

Bu kent anlayışıyla hizmetlerin özel teşebbüslere gördürülmesi gündeme gelmesiyle hizmet politikalarının oluşturulması ve belirlenmesinde daha fazla sermayenin söz sahibi olması durumunu da ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle de kentsel siyasetin kentteki sorunlardan koparak yatırımcıların çıkarlarına uyumlu hale gelmesi aynı zamanda kentsel siyasetin çoğulculuğunu kaybetmesi gibi önemli sorunlarla karşılaşılmasına da yol açabilmektedir (Harvey, 2003: 64).

Günümüzde değer dolaşımının hızlanması, zenginliğin akış oranı üstünden ölçülmesine neden olmakta ve böylelikle mekâna bağlı kalınmayarak başta firmalar olmak üzere her türlü faaliyetlerin sınır ötesi düzeyine taşınmasına sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Özkan ve Sıdal, 2008: 28, Harvey, 2003: 242). Uluslararası sermaye için yerel mekânın çekici kılınmasıyla ulus-devletin, siyasi ve ekonomik sınırlarına dayalı sosyal hedefler önemini yitirirken giderek yükselen eğilim, kente yatırımların yapılması sağlanılarak, kenti cazip hale getirmek sureti ile küresel ekonominin nimetlerinden maksimum faydayı elde etme biçimine dönüşmüştür. Bu nedenle ifade edilen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için yerel yönetimler ve özel sektör iş birliğinde ortak çalışmalar

yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda da dünya genelinde ilgi odağı olan uluslararası sermayenin yatırım yapma isteğini arttıran girişimci kentlerin önemi artmaya başlamıştır (Koch, 2003: 7).

Ekoturizm: Kavram ve Faaliyetler

Turizm, ülkelerin ekonomilerinde önemli bir paya sahip olan sektördür. Bu özelliğiyle ülkelerin kültürel ve sosyal kalkınmalarını desteklemektedir. Fakat turizm hareketlerinin tarihi, kültürel ve doğal değerleri üzerinde yarattığı olumsuz etkileri de görülmektedir. Karşılaşılan olumsuz etkiler dolayısıyla 1990'lı yıllardan itibaren ekoturizmin öneminin artmasına neden olmuştur. Kontrolsüz olarak gelişen kitle turizmine tepki olarak gündeme gelen ekoturizm, kültürel ve doğal alanların korunarak turizmin bir parçası haline gelmesine olanak tanımaktadır (Geka, 2020: 5).

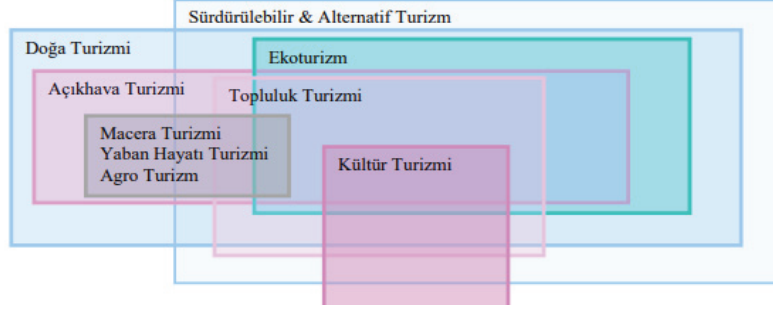
Alternatif turizmin bir dalı olan ve sürdürülebilir kalkınma kavramı etrafından gelişen ekoturizm kavramı Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES) tarafından “çevreyi koruyan, yerel halkın refah düzeyini geliştiren eğitim içeren, doğal alanlara gerçekleştirilen sorumluluk sahibi seyahat” olarak ifade edilmektedir. Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin (IUCN) tanımına göre de kültürel ve doğal kaynakları anlayarak koruyan, düşük ziyaretçili, yerel halkına sosyo-ekonomik getiriler sağlayan, çevresel olarak sorumluluk taşıyan seyahat olarak tanımlanmaktadır (Kurdoğlu, 2001: 4).

Ekoturizm için ilk çalışmalar, 1992 Rio Çevre Zirvesi ile başlamıştır. Zirve'de sürdürülebilir bir çevre ve dünya için ölçütler belirlenerek ilgili ölçütler turizme uyarlanmış, çevreyi tahrip etmeden, ondan faydalanma yöntemlerinin geliştirilmesi ve yerli halkın turizm faaliyetlerinden yararlanmalarının sağlanması olarak düzenlenmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından Dünya Turizm Örgütü'yle birlikte Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) aracılığı ile sürdürülebilir kalkınmanın ve çevreyi korumanın artan önemi çerçevesinde 2002 yılı “Dünya ekoturizm yılı” olarak ilan edilmiştir. Türkiye'nin de içerisinde yer aldığı 132 ülkenin katılımı ile Kanada'nın Quebec kentinde Dünya ekoturizm zirvesinin gerçekleştirilmesi dünyada ekoturizm değerinin yükseldiğini göstermektedir (Geka, 2020: 5).

Ekoturizm, ekoturist olarak kavramlaştırılan kendine has bir turist biçimini de ortaya çıkarmaktadır. Ekoturist; değer bilen, duyarlı ve katılımcı, doğal özelliklerini koruyan alanları ziyaret eden kişi olarak ifade edilmektedir. Ekoturist ayrıca yöre halkının ekonomik refahına ve ziyaret edilen alanın korunmasına, doğrudan yararlanmaya yönelik finans araçları ve istihdam yaratması ile de katkıda bulunur. Doğayı ziyaret eden herkesin ekoturist ve onlar tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin ekoturizm etkinliği olduğu konusunda da yanlış bir kanı bulunmaktadır. Ne varki doğada gerçekleştirilen aktivitelerin tamamı bir ekoturizm faaliyeti olmadığından ekoturizm tanımı konusundaki tartışmalar ekoturistler için de geçerli olmaktadır (Western, 1993: 8).

Ekoturizm tanımlanırken literatür yaban hayatı gözleme/izleme, doğa yürüyüşü, tırmanış, koruma alanları ve parkları ziyaret etme, kuş gözlemciliği, yayla turizmi, balık tutma, fotoğraf safarisi, balon turizmi, bisiklet turizmi, tüplü dalış, çiftlik/tarım turizmi, atlı doğa yürüyüşü, karavan ve çadır turizmi, dağcılık, mağara turizmi, kano, rafting,

yamaç paraşütü gibi birçok doğa temelli turizm türüne işaret etmektedir. Bu kategoriye ayrıca macera turizmi (kayalıklara tırmanma, dağ bisikleti vb.), kültür turizmi, doğal parkların ziyaret edilmesi ve miras turizmi de dahil edilmiştir (Erdoğan, 2003: 8).

Şekil 1. Ekoturizmin Diğer Turizm Dallarlarıyla İlişkisi³

Ekoturizmin diğer turizm dallarıyla olan ilişkisi Şekil 1'de de gösterildiği üzere sürdürülebilir turizm çerçevesinde doğa turizmi, açık hava turizmi, topluluk turizmi, macera turizmi, yaban hayatı turizmi, agro ve kültür turizmini de içerisinde barındırdığı görülmektedir.

Ekoturizm korumacı, katılımcı, sorumlu ve ekolojik olması gerekmektedir. Bu çerçevede kentsel ekoturizmin; ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel, çevresel ve ekolojik fayda ile kent imajına sağladığı faydalar olmak üzere dört kategoride toplanmaktadır. Ekonomik ve siyasi fayda olarak; kentin turizm politikalarına yön verir ve uluslararası alanlara açılmasını sağlar, kentin ticari ve sınai faaliyetlerde gelişimini sağlar ve bölge ekonomisinin durumunu iyileştirir. Sosyo-kültürel olarak da kent, insanını stresten uzaklaştırır, kentin tanınırlığında köprü görevi görür ve kentte yaşayan bireylerin birbirlerine yakınlaşmalarına yardımcı olur. Çevresel ve ekolojik faydası bakımından karbon salınımını ve ekolojik ayak izlerini azaltır, biyolojik çeşitliliğin artmasına yardımcı olur ve yeşil şehir olgusunu hızlandırır. Kent imajına sağladığı yararlar ise; kentsel kimliğin tanınması, keşfedilmesi ve korunmasını sağlar, aidiyet duygusunu güçlendirir ve yerel misafirperverliğin artmasına neden olur (Akkuş ve Gül, 2022: 286).

Şekil 2. Ekoturizmin Paydaşları⁴

3 Kaynak: Wilson, Indera, ve Agustina, 2014.

4 Kaynak: Akkuş ve Gül, 2022, s.287.

Şekil.2'de belirtildiği üzere; Ekoturizm, kent insanından girişimcilere, ekoturistten belediyelere, üniversitelerden sosyologlara ve hatta arkeologlara kadar kentteki önemli aktörlerle birlikte bütüncül bir yaklaşımla hareket etmektedir. Bu paydaşların, kente ekonomik, sosyo kültürel ve çevresel olarak fayda sağlamaları uyumlu bir şekilde çalışmasına da bağlı olmaktadır. Ekoturizm amacına uygun olarak gerçekleştirildiği ve paydaşların birlikte uyum içinde çalıştıkları takdirde, ekosistemin korunmasını sağlayan yerlerin içerisinde ve o yörede yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik gelişmesine olanak tanıyan bir araç haline dönüşmektedir. Ekoturizm potansiyeli olan ormanlık ve dağlık bölgelerdeki köy halkının yoksulluğu da dikkate alındığında, ekoturizmin aslında sosyal sınıflar arasındaki dengesizliği de azaltan bir etken olduğu söylenebilir (Altıparmak, 2002: 276).

Ekoturizm doğa odaklı bir turizm faaliyeti, aydınlatıcı bir doğa seyahat deneyimidir. Fakat doğaya gerçekleştirilen hafta sonu pikniği veya tesadüf olarak doğada yürüyüş yapılması ekoturizm faaliyeti olarak kabul edilmemektedir. Ekoturizm özünde doğayı anlama ve doğadan zevk alınmasının yanında doğayı koruyan eylemlerde bulunmayı da gerektirir (Wight, 1993: 3-9).

Ekoturizm olgusunun temel özellikleri bakımından fikir birliği bulunmaktadır. Bu özellikler şöyle özetlenebilir (Yücel, 2002: 41);

- Biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkı sağlamak,
- Turistlerin doğal ortamda geleneksel, tarihsel ve kültürel yapıları gözlemleyerek anlamaya çalışmak,
- Yerel halkın refahını desteklemek,
- Yenilenemeyecek kaynakların minimum kullanımını gerektirmek,
- Yerel halka yönelik istihdam olanağının yaratılmasını sağlamak.

Genel olarak değerlendirildiğinde, çevreye duyarlı, doğal ve kültürel varlıkların korunduğu, yerel halkın kültürünün önemsendiği ve kazanç sağlandığı ekoturizm faaliyetlerinin önemi gün geçtikçe artmaktadır (Apalı, 2015: 113). Ayrıca ekoturizmin temel amacının, turizmi farklı dönemlere yayabilmek, ziyaretçi sayısını ve doğaya verilen zararı azaltmak, doğaya verilen zararı düzeltmekten ziyade önlemeye yönelik stratejiler yapmak ve uzun süreli ekonomik kazançlar elde etmek olarak belirtebiliriz (Sezen vd. 2012: 55).

Ekoturizme ilişkin ifadeler farklılaşmasına rağmen ekoturizm, biyoçeşitliliği ve doğayı koruyan, yenilenemez kaynakların kullanımını en az tüketmeye çalışan, sürdürülebilir bir doğa temelli turizm çeşididir. Yani turizmle doğal çevreyi birleştiren, sorumluluk sahibi bir bilinçle doğal çevrenin olumsuz olarak etkilenmesine izin vermeyen bir bakış açısına sahip turizm faaliyetidir (Apalı, 2015: 113).

Ekoturizm ve Girişimcilik

Girişimcilerin üzerinde baskının yoğun olduğu sektörlerden biri turizmdir. Sürekli ve değişen bir özelliği bulunan turizm sektörü hem bölgesel hem de küresel düzeydeki gelişiminde girişimcilik önemli bir faktördür. Turizm arzı, turizm girişimciliği önderliğinde

yaratılabilmektedir. Turizm girişimcileri olmadan turistik tanıtımdan, turistik üründen, turistik gelişmeden bahsedilmesi oldukça güçtür (Kozak ve Yılmaz, 2010: 86).

Kırsal kalkınma ve ekonomiye yapabileceği katkıyla hem sivil toplum kuruluşları hem de devlet kırsal turizme giderek önem vermeye başlamıştır. Bu turizm alanında girişimcilik faaliyeti gösteren kişiler ekoturizm girişimcisi olarak ifade edilmektedir. Bu amaçla kullanılan girişimcilik modelleri ise:

- Hobi bahçeleri tesisi,
- Yöresel lokanta işletmeciliği,
- At binicilik tesisi,
- Macera parkı tesisi,
- Rafting (Lastik bot ve kano işletmeciliği),
- Ekolojik otel, kırsal pansiyon ile çiftlik tesisleri,
- Sportif olta balıkçılığı tesisi,
- Kontrollü ve sertifikalı avlak sahası işletmeciliğidir. Bu girişimcilik türlerinin arasında ise en çok; ekolojik otel, kırsal pansiyon ve çiftlik girişimciliği son zamanlarda daha çok ilgi çekmekte ve sayısı artmaktadır (Zurnacı, 2012: 67).

Ekoturizm; ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde önemli ölçüde ekonomik hareket yaratmaktadır. Ekoturizmin yarattığı ekonomik hareketliliğin yanı sıra mevcut devam eden ekonomik faaliyetlerin de sürdürülebilir bir şekilde gelişmesine olanak tanımaktadır. Yeni iş alanlarının yaratılması ekoturizmin sunduğu önemli fırsatlardan biridir. Öncelikle birçok tur rehberi, işçi, bekçi ve idari personel ekoturizm alanının içerisinde istihdam edilmektedir. Bunun haricinde çevre yerleşimlerinde yaşayan halk, turizmi destekleyen hizmet sektörlerinde çalışma imkânı bulabilmektedir. Böylelikle yerel halk için de yeni iş imkanları doğarak yerel ürünlerin üretimi, satışı ve aile pansiyonculuğu gibi birçok iş kolunun doğmasına olanak tanımaktadır (Marka, 2011: 8).

Yerel halkın hayat kalitesini arttıran ekoturizme ilişkin faaliyetler, kırsalın kalkınmasına da destekte bulunmaktadır. Bu anlamda ekoturizm girişimciliğinin pozitif yansımaları ise şöyle özetlenebilir (Demir ve Çevirgen, 2006: 70-71):

- Yerele özgü gıda ürünleri, el işleri vb. yerel ürünlere yönelik talebi yükseltir. Bu kapsamda yerel halkın imal ettiği ve kültürel öğeler içeren el işi ürünler ile gıda ürünlerinin satılabilme olanağını ortaya çıkarır. Böylelikle ekoturizm yerel kültürün korunmasında ekonomik bir araca dönüşmektedir.
- Ekoturizm, hediyelik ürünlerin satıldığı işyeri, dinlenme tesisi, restoran vb. yöredeki çeşitli ekonomik faaliyetler yürüten işletmelerin gelişimine olanak tanır.
- Ekoturizm, ülke ekonomisinin çeşitliliğinin artmasını sağlayarak tarım sektörü için de yeterli istihdamın sağlanamadığı bölgelerde yerel halk için direkt olarak ya da dolaylı olarak yeni iş alanlarının ortaya çıkmasına imkân sağlar.

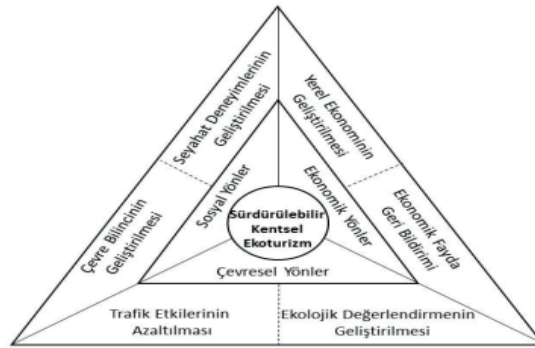
Sürdürülebilir Kentsel Ekoturizm

Ekoturizmde hiç şüphesiz genel turizm ilkeleri, planları ve yönetmelikleri geçerlidir. Fakat, kitle turizmindeki hataların bir daha yaşanmaması için, birtakım hedeflerin ortaya

konulması kaçınılmaz olmuştur. Kültürel ve doğal mirasın korunması, korunan ve kırsal alanlarda yerli halkın hayat standardının yükseltilmesi ve ekoturizmin özendirilmesi, doğal ve yerel özelliklerin tanınması, korunması, uzun süreli olarak sürdürülebilirliğinin garanti edilmesi, bunun için yöntemler ve tekniklerin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır (Kaypak, 2010: 104-105).

Doğal, tarihi ve kültürel çevrenin korunması konusunda turizmin fiziksel planlamasının önemi alınmadığı takdirde turizm, fiziksel çevreye zarar veren boyuta ulaşmaktadır. Turizm faaliyetlerinin olumsuz etkileri sonucunda çevreye daha sorumlu yaklaşan turizm türleri ve doğal çevreyi koruma kavramları, sürdürülebilirlik tartışmalarıyla gündeme gelerek yeni bir turizm çeşidi olarak ekoturizmin önem kazanmasına neden olmuştur (Kuter ve Ünal, 2009: 146). Ekoturizm, sürdürülebilir turizmin alt bölümünden meydana gelmektedir. Kimi zaman sürdürülebilir turizmle eş anlamlı olarak kullanılmakla beraber aslında ekoturizm, sürdürülebilir turizm şekillerinden birini oluşturmaktadır (Avcıkurt, 2007). Turizm çerçevesinden sürdürülebilirlik olgusu, turizmin kaynağı olan doğal, kültürel ve tarihi değerlerin korunarak geliştirilip çekiciliklerinin sürekliliğinin sağlanmasını ifade etmektedir. Sürdürülebilir turizm; yeni gelişmeler ve faaliyetlerin çevresel faktörlerinin etkili olarak kullanılması olarak da ifade edilmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006). Sosyo-kültürel, çevresel, doğal ve biyolojik değerlerin korunmasında ve yok olmasının önlenmesinde, turizm alanındaki aktivitelerin ve getirilerin gelecekte de artırılarak, devamını sağlayacak tek yol sürdürülebilir turizmdir. Bunun da en iyi şekli ekoturizm olarak kabul görmektedir (Akşit, 2007: 445). Sürdürülebilir turizm ile ekoturizm; ekolojik ve çevresel anlamda sürdürülebilir, sosyal olarak kabul edilebilir ve ekonomik olarak uygulanabilir özelliklere bağlı kalarak çevreci planlamalar ve yönetim ile gerçekleştirilebilir (Gössling, 1999: 306).

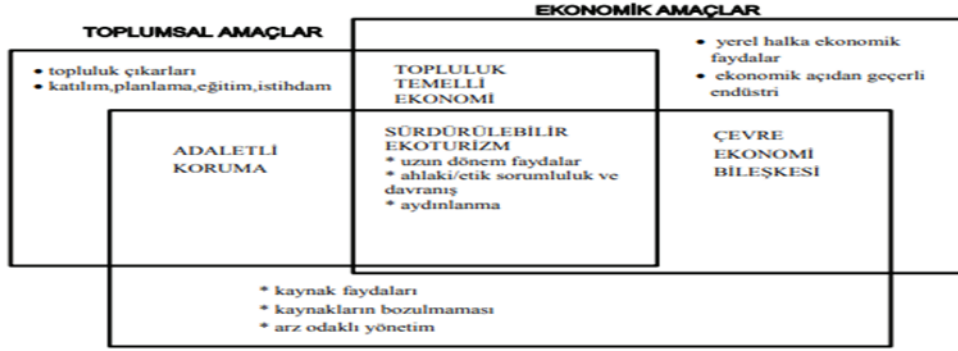
Sürdürülebilir ekoturizmin gelişimi kültürel ve doğal mirasın korunmasına, yerel toplulukların çevresel ve ekonomik katkılarına dayanmaktadır. Dünyanın önemli bir sektörü olarak yerini alan turizm için ekoturizm, yıllık büyüme oranının %10'dan %30'a çıkması hızla büyüyen sektörlerden biri olduğunu kanıtlar niteliktedir (Kunter ve Ünal, 2009: 152). Sürdürülebilir ekoturizm klasik ekoturizm amaçlarının aksine sanayileşme, alt yapı ya da insan faaliyetleri sonucunda bozulan kentsel alanları yenilemek için de bir araç olmuştur. Kent ekoturizmi ise ilk kez 1996 yılında Blackstone Corporation tarafından önerilerek kentsel alanlara yapılan sürdürülebilir seyahatlerin yapılması olarak ifade edilmiştir (İşçi vd. 2018: 104-106).

Şekil 3. Kentsel Ekoturizm Hedefleri

Wu ve arkadaşları da sürdürülebilir kentsel ekoturizm hedeflerini şekil 3.'de de görüldüğü üzere üç boyut üzerinde ikiye bölerek şematize etmişlerdir. Bunlar ayrıca kentsel ekoturizmin faydalarını ve üç boyutun birbirleri ile ilişkili olduğunu da göstermektedir. Kentsel ekoturizm çerçevesinde aslında kentlerde sürdürülebilir enerji kullanımı teşvik edilmekte, çevrenin biyolojik çeşitliliği korunmakta, yerel kültüre saygı duyulmakta, geri dönüşümle ilgili çalışmalar yürütülmekte ve böylelikle ekolojik dengenin sağlandığı kamusal alanlar yaratılmaktadır (Baykal vd. 2020: 222).

Kentsel alanlar ayrıca “koruma ve koruma konularına yönelik tutum ve davranışları” değiştirebilmek için büyük bir hedef kitleye sahip olduğundan bu noktada sürdürülebilirliği daha önemli ölçüde teşvik edilmektedir (Dodds ve Joppe, 2001; Higham ve Luck, 2002; Okech, 2009). Böylelikle bu turizm türünün tek hedefi kentin korunan alanlarında turizm yapmak değil, ayrıca yerel halk ve turistler arasında etkileşimi arttırmak, turistlerin popüler alanları ve kent kültürünü tanımalarını sağlayarak kentsel ekonomiye de değer kazandırmaktır (Butty vd. 2014).

Şekil 4. Sürdürülebilir Ekoturizm Değerleri ve İlkeleri Modeli

İdeal bir sürdürülebilir ekoturizm modeli Sadler (1990) ve Wight'ın (1993) görüşleri şekil 4. doğrultusunda şekillenmiş ve sürdürülebilir ekoturizmin 9 ilkeye dayanması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre (Sungur, 2012: 340);

- Kaynaklar azaltılmamalı, çevreye duyarlı olmalı,
- Devlet, sivil toplum kuruluşları, yerel topluluklar, turistler gibi aktörlerin gezi öncesinde, sırasında ve sonrasında eğitimini kapsamalı,
- İlk elden aydınlatıcı ve katılımcı deneyimler sağlamalı,
- Kaynağın değerinin farkında olunması özendirilmeli,
- Kaynağın sınırları tanınmalı,
- Anlayış geliştirilmeli ve aktörler arasında ortaklıklar kurulmalı,
- Tüm aktörler için kültürel ve doğal değerlere karşı etik ve ahlaki sorumluluklar geliştirilmeli,
- Kaynağa, yerel halka, bölgeye uzun dönemli faydalar sağlanmalı,
- Ekoturizm faaliyetleri dışsal kaynaklara olduğu kadar içsel etkinliklerde çevreye duyarlı olması gerekmektedir.

Kentsel ekoturizmin sürdürülebilirliği bakımından büyük önem taşıyan kentin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel gelişimi konusunda bütünleştiren ekoturizm planlanmasında ise; hedeflerin dikkatlice belirlenmesi, ekosistemin ve doğal kaynakların anlaşılması, kaynak mülkiyeti, arazi mülkiyetleri ve kullanımlarının anlaşılması, arazi ve su yönetim planlarının parçası olarak ekoturizm stratejilerinin oluşturulması ve ekoturizm alanındaki işletmelerin gelişmesi için detaylı planların oluşturulması gerekmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006: 155).

Etkili bir ekoturizm planlamasının ardından ise ekoturizm pazarlamasına geçilmesi gerekir. Ekoturizm planında ortaya çıkan kriterlere göre tespit edilen üründen sonra bu turizm ürününü destekleyen destinasyonun da doğru seçilmesini sağlayan ekoturizm pazarlamasının (Doka, 2015: 4);

- Ekoturizm ürünlerinin ekoturizm planına göre belirlenmesi,
- Ekoturizm ürünlerini destekleyici destinasyon alt yapısının geliştirilmesi,
- Yerel halkın bu sürece dahil edilmesi, eğitilmesi,
- Ekoturizm ürünlerini kullanacak olan ekoturist profilinin belirlenerek bu turistlere yönelik faaliyetlerin planlanması,
- Ürünün imajını da içeren markanın belirlenmesi ve konumlandırma çalışmalarının yapılması,
- Ekoturizm alanında faaliyette bulunacak firmaların geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması,
- Tüm bu unsurları içeren pazarlama stratejileriyle pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi ekoturizmin başarıya ulaşabilmesi için önemlidir.

Ayrıca başarılı bir sürdürülebilir ekoturizm modelinin inşası için geniş katılımlı iş birliği ve stratejik ortaklıklar kurulması gerekmektedir. Bu katılımcı iş birliğinin bazıları daha önemli roller üstlense de bütünüyle ekoturizm alanlarının geliştirilmesi ve idaresi konusunda önemli bir paya sahiptir. Başarılı ekoturizm modeli öncelikle bu katılımcıların uyumlu hareket etmesine dayanır. Burada iş birliği hareketindeki önemli aktörler; yerel halk, özel teşebbüsler, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleridir (Marka, 2011: 7).

Böylelikle bu aktörler arasında eşgüdümün sağlanması, yerel, bölgesel ve ulusal ekoturizm politikaları ve geliştirme stratejileri oluştururken bu turizm faaliyetlerinden etkilenen ve etkilenmesi beklenen tüm tarafları kapsayacak geniş danışma sürecinin belirlenmesi, ziyaretçileri ve tur operatörlerini çevreye karşı duyarlı seçenekleri tercih etme konusunda teşvik edilmesinin sağlanmasıyla mevcut değerlere zarar vermeden başarılı bir şekilde sürdürülebilecektir (Yücel, 2002: 22).

Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın yöntemi ve bulguları üzerine durulmuştur.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada Burdur sınırları içerisinde, kentin sahip olduğu ekoturizm potansiyeli ve bu kapsamda kentte gerçekleştirilen ekoturizm girişimlerinden olan Lisinia Doğal Yaşam

Alanı ve Kemer Akpınar Yayla Evleri yetkilileriyle mülakat tekniğiyle görüşülmüştür. Araştırmada nitel yöntemin tercih edilmesinin sebebi çalışmanın amacına uygun olması ve konu ile ilgili ayrıntılı bilgilerin toplanmasına imkan vermesidir. Böylelikle, Burdur ilinde yer alan ekoturizm girişimlerinden toplanacak verilerin detaylı ve etkin bir şekilde analiz edilmesi sağlanmıştır.

Literatür taraması sonucunda elde edilen girişimci kent söylemlerinin sürdürülebilir ekoturizm ilkeleri doğrultusunda oluşturulan görüşme formuyla katılımcılara çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları kapsayan 11 adet soru yöneltilmiş ve 18.09.2022-19.09.2022 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından telefon ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada mülakat sorularının açık uçlu olmasına özen gösterilmiştir. Açık uçlu soruların katılımcılara yönetilmesiyle araştırma daha ayrıntılı saha analize yer verir hale getirilmiştir.

Görüşme formundan toplanan verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimleme yapılırken çalışmada elde edilen verilerin araştırmanın amacına yönelik neler söylediği veya hangi sonuçlar ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır. Veriler, görüşme sürecinde kullanılan sorular dikkate alınarak sunulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışmada katılımcılara yöneltilen çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları kapsayan 11 adet soru ise şunlardır:

1. Ekoturizm alanında belirlediğiniz hedef ve amaçlarınız nelerdir?
2. Yerel halkla çalışma oranınız nedir? (Çalışanlarınızın yüzde kaçını yerel halktan seçilmektedir?)
3. Yerel halka istihdam dışında ne gibi katkılarınız var?
4. Nasıl bir çevre politikası oluşturduunuz?
5. Bu alanda nitelikli personel oluşturmak için eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapıyor musunuz?
6. Gelen misafirlere bölge ve kültür hakkında nasıl bilgilendirme yapıyorsunuz?
7. Ekoturizm konusunda farkındalık yaratan çalışmalarınız var mı?
8. Ekoturizm pazarında Türkiye’de cazibe merkezi olmak için neler yapıyorsunuz?
9. Ekoturizmin gelişmesi için yerel yönetim birimleriyle birlikte çalışmalar yürütüyor musunuz?
10. Herhangi bir kurum ya da kuruluştan teşvik/destek alıyor musunuz?
11. Bu alanda karşılaştığınız sorunlar var mı? Bu sorunları önlemek adına alınması gereken tedbirler nelerdir?

Araştırma Bulguları

Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı ekoturizm değerlerinin turizme kazandırılması ile kırsal kesimlerde yaşayan yerli halkın turizm gelirlerinden aldıkları paylarının artırılması amacıyla 2020-2023 dönemi “Ekoturizmin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı” uygulamasına başlanmıştır. Bu program ile: Burdur, Isparta ve Antalya illerinin kırsalında ekoturizm altyapıları ve üst yapılarının iyileştirilmesi, kırsal yerleşimlerde gelir getiren faaliyetlerin desteklenmesi, bölgenin turizm gelirlerinin artırılması amacıyla

kooperatifleşme olmak üzere kurumsal yapıların desteklenmesi, kırsal alanlardaki halkın turizme yönelik olan ürün-hizmet sunum becerilerinin artırılması amaçlanmıştır. (Baka, www.baka.ka.gov.tr, 2022).

Ayrıca Ajans Burdur, Isparta ve Antalya illerinde ekoturizm adına ortak bir strateji geliştirmek üzere konuyla ilgili faaliyet yürüten sivil toplum, özel ve kamu temsilcilerin oluşan iş birliği platformu kurmayı planlayarak paydaşların da katılımıyla ekoturizm yatırımlarının hayata geçirilmesine olanak sağlamaya başlamıştır. Ekoturizmin geliştirilmesi için teknik uzmanlık isteyen alanlarda, paydaşların projelendirme, fizibilite hazırlama ve danışmanlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırma yönünde adımlar atarak ekoturizm alanlarında fizibilite ve ön projelerin ajans tarafından üstlenilmesi kararlaştırılmıştır.

Çalışmanın evreni olan Burdur ili Akdeniz Bölgesinin iç kısmında Göller Bölgesinde yer almakta ve il içerisinde yer alan göl, yayla, tabiat park, antik kent ve alternatif turizm faaliyetleriyle zengin bir ekoturizm türlerine ev sahipliği yapabilecek potansiyele sahiptir. Aşağıdaki tablo 1'de Burdur ilinin ekoturizm potansiyelleri gösterilmiştir.

Tablo 1. Burdur İlindeki Ekoturizm Türleri⁵

Ekoturizm Türü	Ekoturizm Yerleri
Kuş Gözlem Turizmi	“Burdur Gölü ⁶ , Çorak Göl, Salda Gölü, Karataş Gölü.”
Lavanta Turizmi	“Akçaköy Lavanta Vadisi, Yeşilköy Lavanta Bahçeleri.”
Yaban Hayatı (Fauna) Gözlem Turizmi	“Lisinia ⁷ Doğa Alanı, Ağlasun-Çamova Yaban Hayatı Koruma Sahası, Burdur Gölü Yaban Hayatı Koruma Sahası, Karataş Gölü Yaban Hayatı Koruma Sahası.”

5 Tablo, Burdur İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Burdur Valiliği Tarafından Hazırlanan “Her Yönü İle Burdur 2021” yayını, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

6 Burdur Gölü'nde 100'e yakın kuş türü barınmaktadır.

7 Türkiye'nin ilk “Yaban Hayatı Rehabilitasyon Merkezlerinden” birisi olarak resmîyet kazanmıştır.

Kültür Turizmi	“Sagalassos Antik Kenti ⁸ , Kibyra Antik Kenti ⁹ , Milias Antik Kenti, Kremna Antik Kenti, Balbura Antik Kenti, Sia Antik Kenti, Keraitai Antik Kenti, Kodrula Antik Kenti, Olbasa Antik Kenti, Boubon Antik Kenti, Düğer (Tymbriannassus) Antik Kenti, Kodrula Antik Kenti, Sia (Taştandam) Antik Kenti, Hacılar Büyük Höyük, Kuruçay Höyük, Susuz Han, İncir Han, Dereköy Hüyük, Antik Roma lahitleri, Tefenni’deki Cami-i Kebir, Çavdır’da Dengere Camisi, Şeyh Sinan Cami, Bayır Camii, Yeşilova’daki Veli Dede Türbesi ve Onocak Türbesi, Burdur merkezdeki Ulu Camii, Dört Ayak Türbesi, Kavaklı Rum Kilisesi, Pirkulzade ve Derviş Mehmet Kütüphaneleri, Hocabali Hamamı, Burdur’un Üçdibek mahallesinde Eskiyeşi Hamamı, Burdur’un Çeşmedamı mahallesinde Tabak ve Baltaoğlu Hamamları, Saat Kulesi, Çeşmedamı, İsliler, Zincirli Kapı ve Hocanın Çeşmeleri, Ak Sarnıç, Çifte Sarnıç, Kuyucak Sarnıcı, Beşkonak Sarnıcı, Burdur Müzesi, Burdur Doğa Tarihi Müzesi, Burdur merkez Çayboyu’nda Taş Oda Konağı, Burdur merkez Değirmenler mahallesi Divanbaba caddesinde Bakibey Konağı, Burdur Merkez Pazar Mahallesi Çetinerler Evi, Burdur merkezde Oluklaraltı caddesinde Mısırlılar Evi, Çelikbaşlar Evi (Mehmet Akif Ersoy Kültür Evi), Burdur merkezde Piribaşlar Konağı.”
Yayla Turizmi	“Merkezde Aziziye Yaylası, Bucak’ta Karacaören I, Karacaören II gölleri çevresi, Kumar ve Kestel Yaylası, Çavdır’da Kozağaç Yaylası, Tefenni’de Eşeler Dağı ile çevresi, Gölhisar’da Armutlu, Böğrödelik ve Kocayayla Yaylaları, Altınyayla’da Fatmapınar ile Kırkpınar Yaylası, Kemer’de Akpınar Yaylası, Bozdağ ve etekleri, Çeltikçi’de Demirli Yaylası, Yeşilova’da Eşeler Yaylası-Tınaztepe, Salda Gölü çevresi.”
Mağara Turizmi	“İnsuyu Mağarası ¹⁰ , Kızılın Mağarası, Seferyitiği Mağarası, Kayadibi Mağarası, Kabaklı Mağarası, Kızılkaya ve Kızılseki, Etre Mağarası.”
Trekking (doğa yürüyüşü) Turizmi	“Serençay Kanyonu (Teke Sarayı), Karanlıkdere Kanyonu, Karacaören Kısık Kanyonu, Kızılseki köyündeki doğal yörük yolları, Bayındır (Akgöl/Çorak Göl) Gölü.”

8 2009 tarihinde UNESCO’nun kararı ile “Dünya Mirası Geçici Listesine” dahil edilmiştir.

9 2016 yılında UNESCO’nun kararı ile “Dünya Mirası Geçici Listesine” dahil edilmiştir.

10 Türkiye’nin turizme açılan ilk mağarası olmuştur.

Av Turizmi	“Ağlasun devlet avlağı, Akçaköy devlet avlağı, Aziziye devlet avlağı, Bucak-Çeltikçi devlet avlağı, Bügdüz devlet avlağı, Cimbilli devlet avlağı, Çavdır devlet avlağı, Çavdır örnek avlağı, Dirmil devlet avlağı, Düdenköy devlet avlağı, Gölhisar devlet avlağı, Karamanlı-Tefenni devlet avlağı, Kayadibi devlet avlağı, Kemer devlet avlağı, Kestel devlet avlağı, Kozluca devlet avlağı, Melli devlet avlağı, Pamucak devlet avlağı, Sarıova devlet avlağı, Ürkütlü örnek avlağı.”
Göl Turizmi	“Burdur Gölü, Salda Gölü, Kestel Gölü, Söğüt Gölü, Gölhisar Gölü, Karataş Gölü, Yarışlı Gölü, Yazır Gölü, Karacaören Barajı, Bayındır (Akgöl/Çorak Göl) Gölü.”
Sualtı Dalış Turizmi	“Burdur Gölü, Salda Gölü.”
Kamp ve Karavan Turizmi	“Salda Gölü, Doğanbaba halk plajı, Akpınar Yaylası.”
At Biniciliği Turizmi	“Burdur Kent Ormanı.”
Dağcılık Turizmi	“Boncuk Dağı.”
Kış Sporları Turizmi	“Salda Kayak Merkezi.”
Tabiatı Koruma Alanı	“Kargı Köyü Sığla Ormanı.”
Tabiat Parkı	“Salda Gölü, Serenler Tepesi, Karanlıkdere Kanyonu.”

Böylelikle Burdur ilindeki ekoturizm ile turizm faaliyetlerinin 12 aya yayılması, hedef kitlenin çeşitlendirilmesi, kırsal alanlara da yarar sağlaması ile ilin ekoturizm potansiyeli kullanılarak Batı Akdeniz Bölgesi'ndeki kıyı şeridinde sıkışan turizm faaliyetlerinin iç kesime çekilmesine olanak tanıdığı söylenebilir.

Göller yöresi olarak bilinen alanda sulak alanlar açısından zengin olması nedeniyle kuşların göç yolları üzerinde bulunduğu, son yıllarda hızla gelişen ekoturizm türü olan foto safari açısından da dikkat çekmektedir. Yerel halkın sosyo-ekonomik açıdan kalkınmasını sağlayan ve son zamanlarda popüleritesi artan lavanta turizmi de kentteki önemli ekoturizm faaliyetleri arasında yerini almıştır.

Ayrıca sürdürülebilir turizm anlayışının Batı Akdeniz Bölgesine kazandırılabilmesi amacıyla 2021-2023 yıllarını kapsayan “Isparta-Burdur Mekânsal Turizm Strateji Planı” hazırlanmıştır. Bu kapsamda Burdur ilini kapsayan önemli ekoturizm odaklı stratejik eylemler belirlenmiştir. Bunlar ise; ekoturizm işletmesi kurmak isteyenler ile ekoturizm kapsamında faaliyet gösteren kurumlara, sivil toplum örgütlerine ve özel teşebbüslere ekoturizm işletmesi, planlaması ve sürdürülebilirliği konusunda gerekli eğitimlerin verilmesi, bilinirliği düşük olan ekoturizm değerlerinin tanıtımını sağlayan kısa film yarışma organizasyonlarının düzenlenmesi, Burdur D650 yolu boyunca ekoturizm ürünlerinin oluşturulması, Akçaköy'de pansiyonculuk yapımına teşvikler verilmesi, Salda ekoturizm konaklama yapılarının oluşturulması, kuş gözlem etkinlikleri için marka çalışmalarının yapılması, antik kentlerin Göller Bölgesinde yürütülen rota çalışmalarına dahil edilmesi, Türkiye Dağcılık Federasyonuyla tırmanış sahalarının envanter çalışmalarının yapılması ve kültür turizmi planlama çalışmasıyla GZFT analizi yapılarak her öğenin eksiklerinin belirlenmesi dikkat çeken hedefler arasında yer

almıştır.

Bir yörede hem turizm faaliyetlerini geliştirmek hem de yörenin turistler tarafından ziyaret edilerek kalkınabilmesini sağlayabilmek için ilk olarak o bölgenin sahip olduğu turizm arz kaynaklarının neler olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Bir yörenin sahip olduğu doğal değerlerle birlikte kendi eliyle oluşturduğu fiziksel çevre de aslında yöreye ait özel kaynaklar arasındadır. Burdur ili de hem doğal kaynakları hem de kentte faaliyette bulunan ekoturizm kapsamındaki değerleriyle özel bir konuma sahiptir. Bunlar ise Lisinia Doğal Yaşam Alanı ve Kemer Akpınar Yayla Evleri olmak üzere iki başlık altında incelenmeye çalışılmıştır.

Lisinia Doğal Yaşam Alanı

Lisinia Doğal Yaşam Projesi'nin temeli Veteriner Hekim Öztürk Sarıca tarafından 2005 tarihinde Burdur Gölü'nün kıyısında atılmıştır. Yörenin eski çağdaki ismi olan Psidy'a'nın önemli kentlerinden biri Lisinia'dan almakta ve "Doğan ve batan güneşin, ay ışığının sudaki pırlıltısı" anlamına gelmektedir. Lisinia 3 yıl süren izin çalışmalarının sonucunda Türkiye'nin ilk "Yaban Hayatı Merkezlerinden" biri olarak resmîyet kazanmıştır. Aynı dönemde tüm masrafları Sarıca tarafından karşılanmak üzere 10 yıllığına Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bedelsiz olarak hibe edilmiştir. Kurulduğu yıldan itibaren çeşitlenerek 8 farklı alt projeye çalışmalarını sürdürmektedir. Yaban Hayat Rehabilitasyon Merkezi projesiyle; yörenin fauna çeşitliliğiyle Türkiye'nin önemli alanları arasında bulunmasıyla özellikle avcılar tarafından vurulmuş, çeşitli hastalıkları olan, kimyasallar tarafından zehirlenmiş ve yaban hayatı popülasyonunun korunabilmesi amacıyla tedavi ve rehabilitasyon merkezi faaliyete geçmiştir.

"Lisinia'dan Dünya'ya: Yaşamak için Burdur Gölü'nü yaşat!" projesiyle de bölgede, civar köylerde ve merkez bünyesindeki tüm faaliyetlerde örnek bir model oluşturabilmek için küresel ölçekte su kullanımının doğru yönlendirilmesini sağlamak amacıyla çalışmalar yürütülmektedir.

"Lisinia Doğa Okulu" projesiyle sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal gelişim için biyolojik çeşitlilik, yaban hayatı ve önemi, iklim değişikliği ile alınabilecek önlemler ve birçok doğayla ilgili konularda farklı nitelik ve yaş gruplarına eğitim çalışmaları sürdürülmektedir.

"Gönüllü doğa koruyucusu" ve "Kansersiz gelecek elimizde" ile de dünya genelinde gelecek nesillerin doğaya saygılı birer birey olarak yetiştirilmesi amaçlanmış ve Türkiye'de bir ilk olan Lisinia Doğa alanında "Kanser Evi" ve "Kanser Piramitleri" yapılmıştır.

"Ekolojik üretim ve doğa dostu tarım uygulamaları" projesi ile kimyasal madde kullanılmadan Organik Tarım Sertifikalandırma işlemlerine başlanmış, tarlalar dinlendirilmiş, nadas çalışmaları yapılmış ve kuruluşunun 8. yılında tüm arazilere lavanta ve gül dikimi yapılmıştır.

"Yerli bitki, hayvan türlerinin üretimi ve gen muhafaza" projesiyle yöredeki köylerden toplanan tohumlar, köylerde anlatılmış ve yerli tohum kullanılması teşvik edilmiş, projenin devamıyla da tohumların uygun koşullarda muhafazasına yönelik bir gen

bankasının temelleri atılması hedeflenmiştir.

Son olarak da “Lisinia enerjisini doğadan alıyor!” projesiyle de temiz enerji kullanımından %100 olarak yararlanılması için rüzgâr, su ve güneşten yararlanılan sistemler üzerinde projelendirme çalışmaları başlatılmıştır.

Ayrıca Lisinia Doğa’da tarla sürümü, gübreleme, yaban hayvanlarının bakımları, beslenmesi, ağaçların budanması, keçilerin otlatılması, sütlerinin sağımı ve yünlerinin kesilmesi, sebzelerin dikilmesi, sebze ve meyve hasatlarının yapılması, güllerin toplanması, gül suyu ve gül yağının çıkartılması, lavantaların toplanması, lavanta suyu ve yağının çıkartılması, kekiklerin toplanması, kekik suyu ve yağının çıkartılması, ardiç ve adaçayı toplama ve gibi faaliyetler gönüllüler veya ekoturistler tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Böylelikle kırsal yaşamla buluşularak stresten uzaklaşma ve doğal ürünlerle beslenme imkânı tanınmakta ve misafirlerle halk arasında bir köprü vazifesi kurularak sosyo-kültürel etkileşimin güçlenmesine olanak tanımaktadır (Ongun vd. 2017: 57).

Lisinia’nın kendisine özgü temasıyla, çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla sürdürülebilir uygulamaları açısından ve benzer modellerin benimsenerek yaygınlaşmasına olanak tanıyan ekoturizm çerçevesinde başarılı bir girişim olduğu kanıtlanmıştır (Erbaş, 2019: 2411).

Veteriner Hekim Öztürk Sarıca ile yapılan mülakat sonucunda aşağıdaki cevaplar alınmıştır.

1. Ekoturizm kapsamında doğa okulu projemiz 3 yıl süren izin çalışmaları sonucunda resmiyet kazanmış ve ilk başlarda 50bin hedef kitleye ulaşırken, günümüzde 300-400 bin hedef kitleye ulaşmış bulunmakta ve bu sayıyı arttırmak hedef ve amaçlarımız arasında yer almaktadır.”
2. Yerelde oluşturulan bazı projelerde yer alanlar olmakla birlikte, Akçaköy’de diğer üreticilerle birlikte projeler gerçekleştiriyoruz. Bizim ulusal ve uluslararası projelerimizde daha ziyade gönüllüler ve evrensel hedefler söz konusudur.”
3. “Proje aslında zararlı kimyasallara karşı bir doğa projesi yani aslında direk halkın sağlığı ile ilgili bir projedir. Dolayısıyla halkın üretiminden tüketimine kadar tüm konularda projeler üretmemiz yerele sağladığı asıl katkılar arasındadır. İstihdam bizim için son sıralarda yer almaktadır.”
4. “Projelerimizin tamamı çevreyle ilgilidir. İklim değişikliği, küresel ısınma, zararlı kimyasalların etkilerine karşı alınabilecek önlemler, tarımda üretim modelleri, güneş enerjisi ile elektrik üretimi, su kaynaklarının tasarruflu kullanılması ve suyla ilgili projelerin tümü hepsi çevreyle bağlantılı projelerimiz arasındadır.”
5. “Doğa ile ilgili eğitim çalışmaları yürütüyoruz. Doğa okulu da ekoturizmin evrilmiş şeklidir. Burada biyolojik çeşitliliğin ve yaban hayatının önemi ile suyla ilgili projelerimizde ve susuz tarım modeliyle aromatik bitkilerin ve ürünlerin kimyasal madde kullanılmadan üretilmesi ve bunun insanlar ile tanıştmasıyla alakalı çalışmaların tümü eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları arasındadır.”
6. “Bölge hakkında bilgilendirmeden ziyade projelerimizi anlatıyoruz, bizdeki projeler tabiki de evrensel, örnek olarak sularla ilgili projelerimizde baz aldığımız Burdur Gölünün çevresiyle ilgili ya da doğayla ilgili her türlü bilgi süre kısıtlı olsa da veriliyor. Doğa ve çevreyle ilgili kısıtlı sürede de olsa bir şeyler anlatmaya çalışıyoruz. Ama projenin Burdur’da olması ve gelen misafirlerin Lisinia’yı ziyaret

- ettiklerinde Burdur'a ayak basması buranın kültürüyle karşı karşıya kalması anlamına gelmektedir.”
7. “Biz insanların sağlığı konusunda kanserden nasıl uzak kalabileceklerini anlatmaya çalışıyoruz, bizim için temiz toplum, temiz çevre, dünyanın ve gelecek nesillerin sağlığı bizim için önemli, o yüzden bunları anlatmaya çalışarak projeler üretilmesi farkındalık çalışmalarımız arasındadır”
 8. “Bizim projenin amacı insanları bazı şeylere özendirme. Mesela doğayla ilişkin bazı şeyleri görünür hale getirebilmek. İnsanlar da bizden göreyek benzer projeleri benzer şekilde yapmaya başladılar. En azından ekoturizm Türkiye’de ciddi anlamda gelişmeye başladı ve bu da bizim için artık varılabilecek son noktalardandı ama biz ekoturizmi bırakmış değiliz, yapmaya çalıştığımız ve yaptığımız birçok şeyi yine insanlar aramızda geldikçe sunumlarla insanlara bir şekilde anlatmaya devam ediyoruz.”
 9. “Bazı kamu kurumlarıyla ilgili zaman zaman paydaş projeler yürütüyoruz. Susuz tarımın yaygınlaştırılması noktasında Nallıhan Belediyesi ve Mardin’de kadın kooperatiflerine destek veriyoruz. Diğer taraftan özellikle Tarım Bakanlığı ile verilerimizin büyük kısmını paylaşıyoruz.”
 10. “Proje başından sonuna kadar zaten ailenin kendi olanaklarıyla kurulmuştur. Sadece Lisinia Şirketi’nin tarımsal projelerinde Tarım Bakanlığı’nın bazı destekleriyle halkı özendirme amacıyla kullandığı birtakım destekler (tarla teşviği) bulunmaktadır. Tarım İl Müdürlüğü ile de birlikte bazı projeler gerçekleştirilir onun dışında destek almıyoruz.”
 11. “Özel proje olduğumuzdan dolayı birtakım sıkıntılarla karşılaştık, kendi kaderimizle baş başa kaldık. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tanıtım çalışması yapılmadı. Ekoturizm konusunda böyle sorunlar yaşanmamalı, destek görülmesi gereklidir.” cevapları alınmıştır.

Kemer Akpınar Yayla Evleri

Önemli ekoturizm türlerinden biri olan yayla turizmi, doğayı seven doğada bulunmakta hoşlanan bireylerin gününbirlik ya da kısa süreli konaklama yapmak amacı ile gerçekleştirilen, yüksek rakımlı yerlere yapılan turizm faaliyetleridir (Düşmezkalender vd. 2019: 4). Günümüzde de bireylerin artık kitle turizminden ziyade doğa ve çevre ile uyumlu turizm konseptlerine yöneldiği için ekoturizm türlerinden biri olan yayla turizmi de önem arz eden konseptlerden biri olmaktadır. Bundan dolayı Burdur’un %42’sinin yayla, otlak ve çayırardan oluşması ve Burdur’daki yaylaların Karadeniz bölgesindeki yaylaların özelliklerine benzemesi yayla turizmi açısından önemli potansiyel oluşturmaktadır. Burdur’da bulunan en önemli yaylalardan bir tanesi, Burdur’un Kemer ilçesinde yer alan Akpınar Yaylası’dır (Atayer vd. 2018: 10).

1530 metre yükseklikteki, çevresi ardıç ağaçlarıyla kaplı, Burdur ovası ile Burdur Gölünü gören ve doğal güzelliğe sahip olan Akpınar Yaylası’nda Burdur Kemer Belediyesi tarafından hayata geçirilen, Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı ve Valilik tarafından desteklenen yayla evleri projesiyle 6 adet bungalov tarzı yayla evi yapılarak 2017’de yabancı ve yerli turistlerin hizmetine sunulmuştur. 2022 yılı nisan ayında da toplam 16 adet bungalov tarzı yayla eviyle faaliyetine devam etmektedir (Burdur, 2021: 452).

Kemer ilçesinde; Türkiye Otomobil Sporları Federasyonu tarafından yapılan Akpınar tırmanma yarışlarının düzenlenmesi, okuma bayramlarının yapılması, Akpınar yayla şenlikleri kapsamında sosyal faaliyetlerinin düzenlenmesi ekoturizm kapsamındaki yayla

turizminin merkezi konumuna getirilmesi amacıyla yayla evleri hayata geçirilmiştir. Yayla evleriyle, yerli ve yabancı turistlerin doğal güzellikten faydalanması ve doğanın zarar görmeden konaklamalarının sağlanması, yürüyüş yolları, atvler ve bisikletlerle gezintiler yapılması sağlanmaktadır (Erdem, 2016: 5).

Kemer Belediyesi Mali Hizmetler Müdürü İsmail Özay ile yapılan mülakat sonucunda aşağıdaki cevaplar alınmıştır.

1. “Eko turizm alanındaki hedeflerimiz ve amaçlarımız öncelikle ilimiz ve ilçemizin tanıtımına fayda sağlamak, ilçemiz gençlerine istihdam yaratmak, mevcut konaklama kapasitemizi 24 yataktan 150-200 yatağa çıkararak mevcut konaklama konseptimizi her şey dahil konseptte döndürmek ve ilimizin ve ilçemizin yöresel yemeklerinin tanıtıldığı bir restoran açmak.”
2. “Yerel halkla çalışma oranımız %100 dür, halkla birlikte çalışıyoruz.”
3. “Yerel halka istihdam yönünden maddi katkımızın yanında misafirlerimizin mutfak ihtiyaçlarının karşılanması hususunda özellikle yaz aylarında ilçemiz halkının yetiştirdiği organik ürünleri pazarlama konusunda katkı sağlıyoruz.”
4. “Bugüne kadar yapılan tüm çalışmalarda her ne sebeple olursa olsun doğal ortama zarar verilmemesi için her şey doğal ortamına göre şekillendirilmiştir.”
5. “Bugüne kadar halk eğitim aracılığı ile ilk etapta personelimize hijyen konusunda eğitim verilmiş olup ilerleyen zamanlarda konaklama ve yeme içme konularında eğitim vermeyi planlıyoruz.”
6. “Gelen misafirlerimize Burdur bölgesi ve kültürü hakkında amatör olarak bilgi verilmektedir.”
7. “İleriki zamanlarda farkındalık ile ilgili çalışmalarımız olacaktır.”
8. “Türkiye pazarında cazibe merkezi olmak için öncelikle kapasite artırımı ve restoran hizmetlerini geliştirme, reklam ve tanıtım hizmetlerini geliştirme çalışmalarımız olacaktır.”
9. “İlçemiz de faaliyet gösteren Asarcık Kadın Girişim Üretim kooperatifi ile koordineli çalışmalarımız oluyor.”
10. “Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı’ndan maddi destek aldık.”
11. “Bugüne kadar karşılaştığımız sorunlar genelde maddi sorunlar. İlimiz genelinde doğası ve kendine has ardıc ağaçları ve soğuk suları ile muhteşem bir yayla olan ve ekoturizmin Burdur’daki başkenti olmaya aday tesislerimizin gelişimine katkı koyabilecek bütün kurumların maddi ve manevi katkısını bekliyoruz.” cevapları alınmıştır.

Sonuç

Burdur ili bazındaki ekoturizm konseptinde faaliyet gösteren girişimlerle gerçekleştirilen mülakat sonucunda; Burdur’un ekoturizm merkezi olması konusunda daha fazla kitleye ulaşılması, gençlere istihdam yaratılması ve Burdur’un tanıtımına fayda sağlaması gibi amaçların belirlendiği görülmüştür. Yaban hayatının korunduğu, fauna ile flora türlerinin üretildiği ve bu türdeki genlerin muhafaza edildiği anlaşılmıştır. Gelen yabancı ve yerli turistlere doğa ile kapsamlı eğitimler verildiği, Burdur’un yöresi ve kültürü hakkında bilgilendirilmeler yapıldığı, temiz toplum ve gelecek nesillere sağlıklı bir çevrenin oluşturulabilmesi için farkındalık çalışmalarının yürütüldüğü ve

yürütüleceği saptanmıştır.

Yerel halkla birlikte çalışılmasının yanı sıra yerel halkın sağlıklı ürünler yetiştirme ve bunu pazarlayabilmesi konusunda katkılar sağladığı ortaya çıkmıştır. Kadın kooperatifleri, diğer belediyeler ve Tarım Bakanlığı gibi yerel ve merkezi yönetim birimleriyle iş birliği içerisinde faaliyette buldukları, Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı ve Tarım Bakanlığı'ndan destekler alındığı ortaya çıkmıştır. Kentteki ekoturizm faaliyetlerinin tanıtımı yapılarak benzer uygulamaların yaygınlaşmasını sağlanması ve bu tür girişimlerin desteklenmesi için ilgili kurumlardan maddi ve manevi destek bekledikleri anlaşılmıştır.

Böylelikle Burdur kentindeki ekoturizm girişimlerinin sürdürülebilirliği açısından değerlendirildiğinde; nüfusun geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi, yerel ekonominin güçlendirilmesi, bilinçlendirme çalışmalarının sürdürülmesi, yerel halkın yaklaşması ile ekoturizmin benimsenmesinin sağlanması, BAKA gibi bölgesel kurumlarla koordineli çalışılması ve kaynakların bozulmadan etik bir sorumlulukla çevre ve ekonomi bileşkesi çerçevesinde hareket edildiği söylenebilir.

Ayrıca tablo 1.'de de gösterildiği üzere Burdur ilinin ekoturizm çerçevesinde yapılacak her türlü girişim faaliyetleri kentin gelişmesine de önemli katkılar sağlayacağı ortadadır. Bu çabalar bir taraftan yerel halkın farkındalığını arttırabileceği gibi diğer taraftan da kente daha fazla turist çekilebilmesi için de imkanlar yaratacaktır. Böylelikle mevsimselliğin azaltılarak sürdürülebilirliğin sağlandığı ve yerel kültürü korumaya yönelik çalışmaların ekoturizm odaklı girişimci kent olgusuyla hem kentin hem de Türkiye'nin sürdürülebilir bir şekilde gelişmesine de destek olacaktır.

Son tahlilde, Burdur ili örneğinde elde edilen verilere göre, her bölgenin ve turizm merkezinin ekoturizm kapsamında politika, program ve stratejisine ihtiyacı bulunduğu belirtilebilir. Bu konuda farklı kentlerin potansiyel ve stratejilerinin kopyalanması sürdürülebilir sonuçlar elde edilmesi için yeterli olmayacaktır. Girişimci kent olgusunda ekoturizm planlaması için birtakım planlama kriterleri ortaya koyulması gerekmektedir. Bu planlama için ise doğal kaynaklarla yerel kültürü koruyan ve belirlenen alanların sürdürülebilir gelişmesine katkı sağlaması için kentteki tüm paydaşlarla birlikte hareket edilerek yörenin değerlerini, önceliklerini ve halkın bilgisini plana entegre ederek alınan kriterlere tüm tarafların uyması için takip ve kontrol mekanizmalarının kurulmasına olanak sağlanmalıdır. Böylelikle kentler, ekoturizmden elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğini sağlayan çalışmalarla kent sakini, yatırımcı ve turistlerin kentten memnun olma düzeylerini de arttırarak diğer kentlerle rekabet gücü kazanabilmesinde önemli bir avantaj elde etmesini sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akkar, M. Z. (2006). Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye. *Planlama Dergisi*. 36(2), 29-38. https://www.spo.org.tr/re-simler/ekler/2aee86157b4a40b_ek.pdf
- Aslantaş, H. (2002). Dünya Turizmindeki Değişim İçinde Türk Turizmi. 6.Bil-kent Turizm Forumu Bildirisi. Ankara.
- Akşit S. (2007). Doğal Ortam Duyarlılığı Açısından Sürdürülebilir Turizm. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 23(2), 441-460. <https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/lookAtPublications/paperDetail.xhtml?uId=41429&>
- Altıparmak, M. (2002). Turizm Çeşitlendirilmesi Sürdürülebilir Turizm ve Planlama. Turizm Bakanlığı 2. Turizm Şurası Bildirileri. Ankara.
- Apalı, Y. (2015). Ekoturizmin Sosyolojik Açısından Değerlendirilmesi ve Ardahan'ın Ekoturizm Potansiyeli. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 1(2), 111-124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aruiibfdergisi/issue/60487/886568>
- Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(13), 29-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50339/651845>
- Atayeter, Y. Tozkoparan, U. Yayla, O. ve Sakar, T. (2018). Coğrafi Bir Mekân Olarak Burdur İli'nin Doğa Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimlerinde Güncel Akademik Çalışmalar*. 1(1), Ankara: Gece Kitaplığı.
- Bakırcı, M. (2002). Ekoturizm, Turizm Şurası Bildirileri Kitabı. Ankara: Turizm Bakanlığı.
- Baka. (2022). Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, Batı Akdeniz (TR61) Bölgesi. URL: <https://baka.ka.gov.tr/turizm> (Erişim Tarihi: 20.08.2022)
- Baykal, F. Ataberk, E. ve Alparslan, H. (2020). Kentsel Ekoturizm: Arka Plandaki Aktörler ve Başarı Örnekleri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. 31(3), 217-227. DOI: 10.17123/atad.748809
- Bozgeyik, A. (2005). Girişimcilere Yol Haritası. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Butty, A. Berclaz, J., Pfefferlé, M. ve Maret, J. (2014). Urban Ecotourism, Case Study, Module 713. Haute Ecole de Gestion Tourisme. İsviçre: Valais.
- Burdur. (2021). Her Yönü ile Burdur 2021. Burdur: Burdur Valiliği.

Candan, E. Akbey, F. ve Başer, N. E. (2004). Bilgi Ekonomisi ve Birikim Sürecinin Mekândan Kopması. 3.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi. Eskişehir, 25-26 Kasım. 341-350

Demir, C. ve Çevirgen, A. (2006). Ekoturizm Yönetimi. Ankara: Nobel Yayınları.

Doka. (2015). Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, Olması Gereken Ekoturizm, 1-16. https://www.doka.org.tr/dosyalar/page_705/attachment/zubeyde-hanim-altun-ipek-olmasi-gereken-eko-turizm.pdf URL: (Erişim Tarihi: 10.09.2022)

Düşmezkalender, E. Özhasar, Y. ve Yordam, S. (2019). Yayla Turizmi: Karadeniz Bölgesi'ne Düzenlenen Turlar Üzerine Bir İnceleme. II. Uluslararası Eğitim Kongresi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

Erbaş, E. (2019). Social Business Model and Sharing Economy for Community-Based Tourism Development: A Case Study of Lisinia Doğa. Journal of Tourism and Gastronomy Studies. 7(4), 2399-2417. https://www.jotags.org/2019/vol7_issue4_abstract2.pdf

Erdem, D. (2016). Yayla Turizminin Cenneti Kemer. Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi Ayrıntı. 4(43), 1-10. <https://www.dergiayrinti.com/index.php/ayr/article/view/785>

Erdoğan, N. (2003). Çevre ve (Eko)turizm. Ankara: Erk Yayıncılık.

Gales, L. P. (2003). Le Retour Des Villes Européennes. Sociétés Urbaines, Mondialisation, Gouvernement et Gouvernance. Paris: Presses de Sciences Po.

Gössling S. (1999). Ecotourism: A means to safeguard biodiversity and ecosystem function?. Ecological Economics. 29(2), 303-320. DOI:10.1016/S0921-8009(99)00012-9

Geka. (2020). Güney Ege Kalkınma Ajansı. Ekoturizm. Yıl:7 S:23. Ankara: Ankara Ofset.

Harvey, D. (2003). Sosyal Adalet ve Şehir. (Çev. Moralı, M.) İstanbul: Metis Yayınları.

Harvey, D. (2012). Sermayenin Mekânları, Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Higham, J. ve Luck, M. (2002). Urban Ecotourism: A Contradiction in Terms?. Journal of Ecotourism, 1(1), 36-51. DOI: 10.1080/14724040208668111

İşçi, B. Pınarcı, N. ve Gül, A. (2018). Kentsel Ekoturizm ve Isparta Kent Merkezinde Uygulanabilirliği. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Dergisi. 8 (1), 101-115. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/joiss/issue/47347/597917>
- Jessop, B. (2006). Hegemonya, Post-Fordizm ve Küreselleşme Ekseninde Kapitalist Devlet. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Jessop, B. ve Sum, N. (2000). An Entrepreneurial City in Action: Hong Kong's Emerging Strategies in and for (Inter)Urban Competition. *Urban Studies*. 37(12), 2287-2313. DOI: 10.1080/00420980020002814
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2012). Turizm ve Çevre. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2(2), 93-114. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uaifd/issue/21590/231827>
- Koch, M. (2003). Social Inclusion and Crisis After Fordism, Aging Societies. *New Sociology*. The 6th Conference of the European Sociological Association. September 23th to 26th. 2003. Murcia, Spain, 1-23.
- Koyun, A. (2016). Girişimci Kent Bağlamında Türkiye'deki Anakent Belediyelerine Sahip İllerin Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Kozak, A. M. ve Yılmaz, G. E. (2010). Otel Yöneticilerinin İç Girişimcilik Algılamaları: Frigya Bölgesi Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. 21(1), 85-97. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atad/issue/16799/174501>
- Kurdoğlu, O. (2001). Koruma Alanları ve Ekoturizmin Karadeniz Bölgesi Açısından İrdelenmesi. *Orman ve Av, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını*. 4(4).
- Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. 9(2), 146-156. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kastorman/issue/17239/180101>
- Marka. (2011). Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, Düzce Ekovizyon Çalışması, https://www.kentselstrateji.com/wp-content/uploads/V-19_Duzce-Yesil-Ucgen.pdf . (Erişim Tarihi: 07.09.2022).
- Ongun, U. Sop, S. A. Yeşiltaş, M. ve Ekiztepe, A. B. (2017). Alternatif Bir Ekoturizm Merkezinin İncelenmesi: Lisinia Doğa Örneği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*. 9(16), 49-60. DOI: 10.20990/kilisiibfakademik.288245
- Özışık, F. U. (2012). Küreselleşme-Yerelleşme Sürecinde Kentsel Yönetişim: Kalkınma Ajansları ve İzmir Örneği. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakem-*

- li Elektronik Dergisi. 5(4), 129-145. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kent/issue/34388/379849>
- Özkan Y. E. ve Sıdal, S. (2008). Kentin Dönüşümü ve Yoksulluk. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 24(6), 22-49.
- Sezen, I. Yılmaz, S. ve Külekçi, A. E. (2012). Ekoturizm İçin Öneri Alanlarıyla Bayburt. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi. Özel Sayı. 55-61.
- Sönmez, Ö. G. (2005). Kentsel Dönüşüm Süreçlerinde Aktörler-Beklentiler Riskler. Kentsel Dönüşüm Dergisi. 53(1), 16-21.
- Sungur, Z. (2012). Sürdürülebilir Ekoturizmin Toplumsal Etkileri: Türkiye'den Örnekler. International Conference On Eurasian Economies, 338-344. <https://www.avekon.org/papers/522.pdf>
- Şahin, Y. (2010). Kentleşme Politikası. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Hall, T. Ve Hubbard, P. (1998). The Entrepreneurial City: Geographies of Politics, Regime, and Representation. New York: Chichester, England.
- Western, D. (1993). Defining Ecotourism, Ecotourism: A Guide For Planners & Managers. Cited in, Kreg Lindberg, Donald E. Havvkins, North Bennington: The Ecotourism Society. 8.
- Wilson, S. Indera, S. ve Agustina, C. (2014). The Ecotourism Industry in the Caribbean. America: Inter-American Development Bank.
- Wu, Y. Wang, H. L. ve Ho, Y. F. (2009). Urban Ecotourism: Defining and Assessing Dimensions Using Fuzzy Number Construction. Tourism Management. 31(6), 739-743. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.07.014>
- Yücel, C. (2002). Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Dergisi. 1-7. http://www.tursab.org.tr/dosya/1023/02nieko_1023_1889046.pdf
- Zurnacı, N. (2012). Kırsal Turizmde; Girişimcilik ve Örgütlenme. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. (2), 65-70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10213/125507>